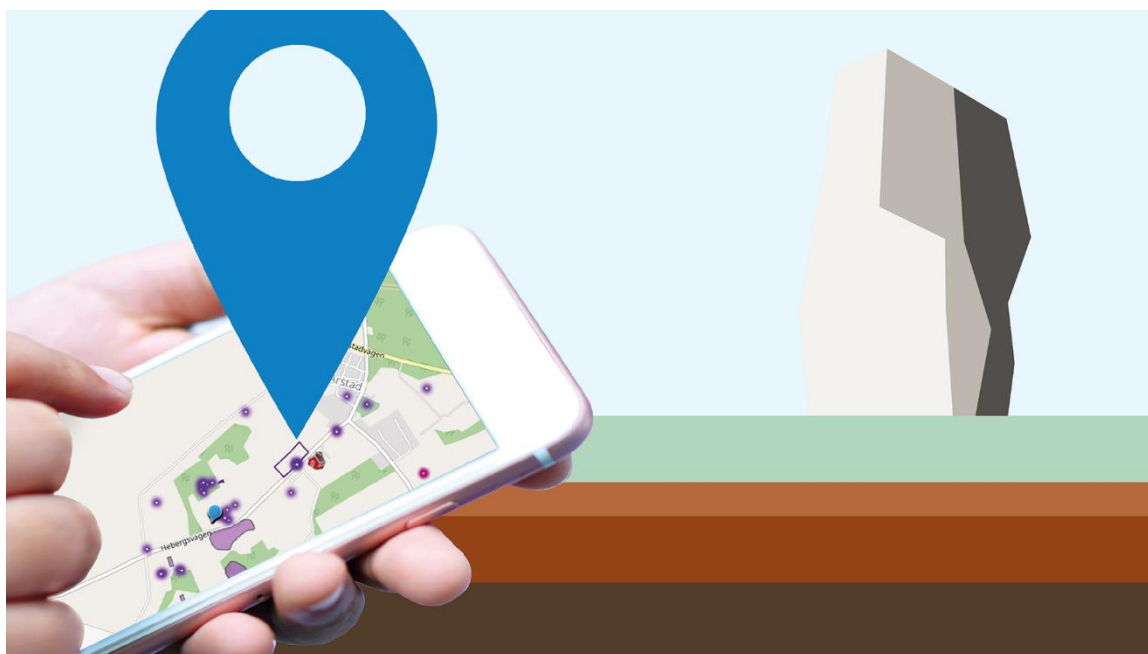

Lassahusstenen

Lärmaterial till fornlämning L1997:795 nära din skola

Innehållsförteckning

Lassahusstenen	1
En hållristning i naturreservatet Osbecks bokskogar	1
Källor	2
Lärarhandledning	3
En uppgift kopplad till bronsåldern i syfte att betona förmågan att arbeta med historiska källor	3
Förarbete i klassrummet	3
Expeditionen	3
Praktiska tips	3
Kopplingar till kursplanen i historia (LGR 22)	4

Lassahusstenen

En hällristning i naturreservatet Osbecks bokskogar

I en hage i Osbecks bokskogar hittar vi ett tvådelat flyttblock täckt med hällristningar. Den döptes antagligen efter ett torp som låg i närheten, som hette just Lassahuset. På stenen kan man se en människofigur, två båtar, fotsulor, solar och skålgropar. Skålgropar är en vanlig form av hällristning och förekom redan på stenåldern. Skålgropar kallas även för älvkvarnar, detta för att det förmodas att älvor malde sitt mjöl i groparna. Även båtar och människofigurer är relativt vanligt och även om utseendet varierar så är dessa motiv genomgående för både jägarristningar i norra Skandinavien (från yngre stenåldern till mitten av bronsåldern) och för jordbruksristningar i södra Skandinavien (bronsåldern). Skillnaden på de olika gruppernas ristningar är framför allt vilka djur som finns med, vilda djur eller boskapsdjur. Hällristningar huggs, skärs, slipas eller knackas in med hjälp av en starkare sten gentemot en sten eller bergvägg med porösare material.

För att åldersbestämma hällristningar tittar arkeologerna dels på föremål som hittats i gravar i anslutning till ristningarna, dels jämför arkeologerna med liknande figurer från andra hällristningar. För hällristningar längs kusten kan man jämföra landhöjningen och havsytans nivå.

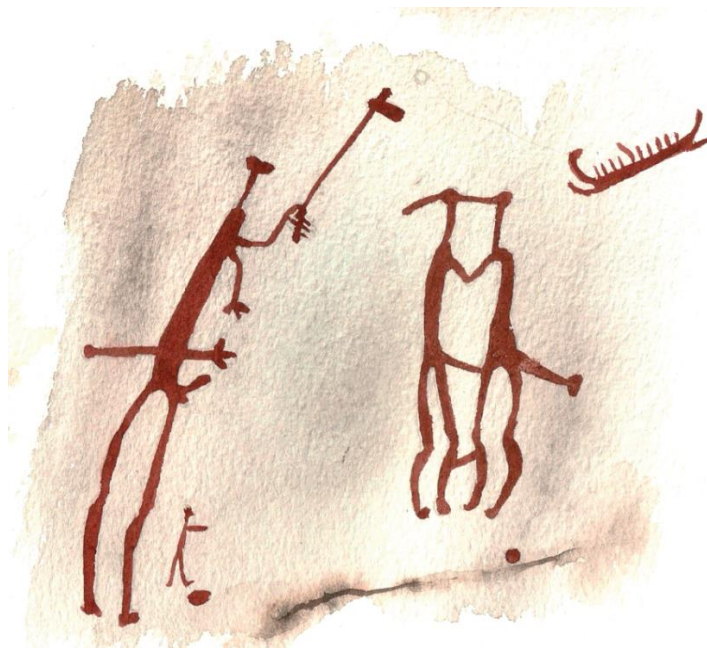

Lassahusstenen. Foto: Johanna Petersson

Hällristningarna på Lassahusstenen är från bronsåldern (1700 f.Kr. – 500 f.Kr.). Efter ett skifte i tillverkningsmaterial, från sten till brons, skapade människan mer detaljerade verktyg och smycken. Tekniken och den tenn och koppar som behövdes för framställning av brons, fanns framför allt ute i Europa. En handel med andra delar av Europa utvecklades för att införskaffa bronsföremål (brons byttes bland annat mot bärnsten). Handelsvägarna gick för det mesta via vattendrag (åar, floder och hav) då det var snabbaste sättet att färdas. Däremot kunde man i Sverige använda trasiga bronsföremål och smälta ner till nya.

Bronsåldern utmärks av ett hierarkiskt samhälle där det fanns fria och ofria människor. Detta har arkeologerna framför allt kunnat se i det gravskick som förekom under den äldre delen av bronsåldern. Då begravdes de människor med mer makt och tillgångar i stora, pampiga högar. Under den yngre delen av bronsåldern kremerades istället den döda och begravdes tillsammans utan någon direkt markering. Det historien kan berätta om människors tro är att de offrade föremål, genom att sänka ner de i våtmarker.

Klimatet var varmare under bronsåldern och människor levde av odling, boskapsskötsel, jakt och fiske. Många människor bodde tillsammans i så kallade långhus. Människan kunde tekniker såsom att tillverka ylletyg, trähjul, flintverktyg och lerkrukor.

Teckning över hur hållristningar kan ha sett ut under bronsåldern. Illustration: Anna Fransisca Nilsson

Källor

Fornsök, L1997:795, <https://app.raa.se>

Historiska museet, <https://historiska.se>

Länsstyrelsen Östergötland, <https://www.lansstyrelsen.se/ostergotland>

Nämforsens Hållristningsmuseum, <https://namforsen.com>

Region Halland,
<https://storymaps.arcgis.com/stories/a95643e2c1b647cfb46f640c4901c7e6>

Sahlgren, J. (1948). Ortnamn i Hallands Län

Vitlycke Museum. <https://www.vitlyckemuseum.se>

Lärrarhandledning

En uppgift kopplad till bronsåldern i syfte att betona förmågan att arbeta med historiska källor

Genom en expedition till det historiska källmaterialet Lassahusstenen konkretiseras arbetet med historiska källor för eleverna. Med hjälp av att läraren modellerar tolkningen av hällristningarna och elevernas aktiva deltagande (både muntligt och kreativt) ökar chanserna till en förståelse av dåtiden som sätts i relation till nutid och framtid, elevernas historiemedvetande har aktiverats.

Förarbete i klassrummet

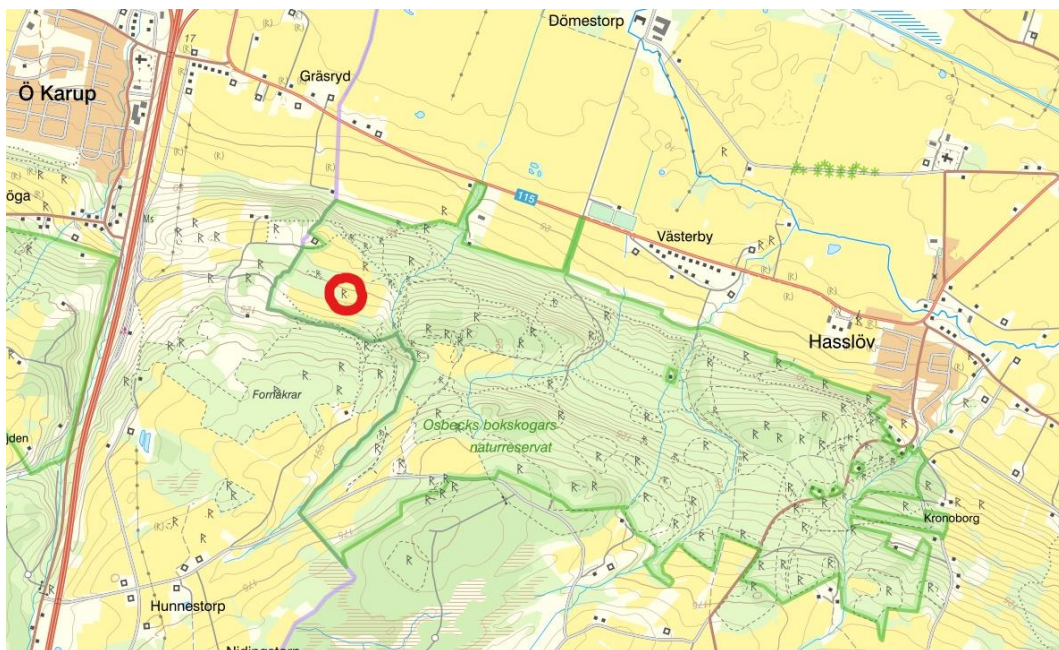
Fokus bör ligga på innehållsbegrepp (så som bronsålder och hällristningar) och att sätta Lassahusstenen i sin historiska kontext. Tänk utifrån tankeredskapen förändring och kontinuitet, orsak och verkan, att ta ett historiskt perspektiv och signifikans.

Expeditionen

- 1) Lärare modellerar hur man kan tolka bilderna på Lassahusstenen. Förklara innehållsbegreppen ovan och koppla till tankeredskapen.
- 2) Eleverna dokumenterar bilderna på stenen genom att till exempel rita, kalka eller fotografera.
- 3) Färden går vidare till lämplig plats där eleverna kan använda sig av naturmaterial så som stenar, pinnar eller marken. Eleverna blir indelade i par och får rita/skapa (gatkrita på sten, forma pinnar, rita på marken) något från deras eget liv. En egen berättelse. Tänk på att förtydliga för eleverna att de ska kunna berätta om sin bild.
- 4) Byt bild och par. Eleverna försöker muntligt tolka en annan grupps skapelse. Låt sedan skaparen själv berätta om innehållet.
- 5) Samla gruppen och diskutera hällristningar och tolkningar. Blev beskrivningen/tolkningen av elevernas bilder likadana? Varför/varför inte? Vem var det som gjorde hällristningen på Lassahusstenen och varför? Jämförelse av vad eleven väljer att rita från sitt liv med vad som fanns med på Lassahusstenen. Om läraren skulle gjort en hällristning, vad skulle varit med? Om statsministern gjort en hällristning, vad skulle varit med?

Praktiska tips

Vägen till utgångspunkten för expeditionen är en lång och brant backe. Vid vinterväglag är den inte lämplig att besöka. Lämpar sig som en heldagsutflykt. Området är relativt blött så skor och kläder efter väder är att rekommendera. I naturreservatet finns både fler fornlämningar att titta på och rastplatser att pausa vid. Material att ta med för uppgiften är något att dokumentera bilderna på Lassahusstenen med och gatkritor.

Karta med Lassahusstenen inringad i rött. Lantmäteriet.

Kopplingar till kursplanen i historia (LGR 22)

Syfte (eleven utvecklar)

- 1) sitt historiemedvetande och sin historiska bildning.
- 2) kunskaper om händelser, aktörer och förändringsprocesser under olika tidsperioder samt om historiska begrepp och långa historiska linjer.
- 3) sin förmåga att ställa frågor till historiska källor samt att tolka, kritiskt granska och värdera dessa.

Centralt innehåll

Samtal om olika källors användbarhet och tillförlitlighet. Hemortens historia och vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om livet där under olika tider. Tidslinjer och tidsbegreppen dåtid, nutid och framtid. Norden befolkas. Människors levnadsvillkor under nordisk stenålder, bronsålder och järnålder.

Kunskapskrav

Eleven beskriver likheter och skillnader samt orsaker och konsekvenser i sammanhang som är relevanta för ämnena. Eleven samtalar om människors livsfrågor och levnadsvillkor.

Närbild av de två skeppsristingarna på Lassahusstenen. Foto: Johanna Petersson

Denna lärarhandledning har författats av studenter vid Högskolan i Halmstad hösten 2021. Studenterna gick sista året på programmet Grundlärarutbildning (åk F-3).

Framtagandet av lärarhandledningarna är ett samverkansprojekt mellan Region Halland - Kultur i Halland och Högskolan i Halmstad. Lärarhandledningarna har tagits fram inom ramen för Grundlärarutbildningen (åk F-3) och satsningen Expedition kulturarv – digital kulturmiljökarta för skolan. Syftet är att studenterna ska få utveckla sina kunskaper och tillämpa dem i praktiken och att skolelever i Halland ska få tillgång till högkvalitativa lärarhandledningar kring sin lokalhistoria.

Lärarhandledningarna får endast användas i undervisningssyfte.

Kontakt Kultur i Halland:

Johanna Petersson

Kulturarvsutvecklare

Johanna.e.petersson@regionhalland.se

Kontakt Högskolan i Halmstad:

Åsa Bengtsson

Programansvarig för Grundlärarutbildningarna åk F-3/åk 4-6.

asa.bengtsson@hh.se

